

שאלות ותשובות לסיכום ולחזרה – מסכת מעילה

פרק ראשון; דף ב (ג)

- א. א. דין מעילה בקדשי קדשים ובקדשים קלים, כיצד?
ב. קדשי קדשים שעבודותיהם נעשו בפסול – האם יש בהם מעילה?
ג. קדשים שנפסלו לאחר זריקת הדם – האם יש בהם מעילה?
ד. קדשים שמתו – האם יש בהם מעילה?
- א. קדשי קדשים (עולה, חטאת, אשם, שלמי-ציבור) – יש בהם דין 'מעילה' עד שייזרק דמם על המזבח (ויש אומרים עד שיראה הדם לזריקה, או עד גמר שחיטה, כדלהלן ד-ה). משנזרק דמן והותר הבשר לכהנים [בחטאת באשם ובשלמים] – יצא הבשר מידי מעילה, שאינו בכלל קדשי ה'. אבל האימורים המיועדים למזבח – יש בהם מעילה. והוא הדין לבשר העולה – שהרי אין לו התר לבני אדם.
קדשים קלים (שלמי יחיד, פסח וכו'), אין מועלים בהם עד לאחר זריקה שאז הוברר חלק גבוה וחל דין מעילה על האימורים (עפ"י משנה להלן ז:).
- ב. קדשי קדשים שנשחטו או שנתקבל דמם או נזרק בפסול, כגון בדרום או בלילה או במחשבה המפגלת, או שעשאן אדם הפסול לעבודה – מועלים בהם. כן שנינו במשנה.
הוא הדין כשכל העבודות נעשו בפסול (עפ"י תוס'). ומועלים בהם גם לאחר הזריקה, שהרי לא הותר הבשר לכהנים (עפ"י תוס' בבאור הסוגיא; רמב"ם ועוד. ולענין פסולי מחשבה – ע' להלן ג-ד).
מבואר בגמרא שכל סוגי הפסולים שאם עלו על המזבח דינם לירד, מן התורה אין בהם מעילה שכבר נפקעה קדושתם, אלא מדרבנן. אבל דברים שאם עלו לא ירדו, כגון מחשבת פיגול – מועלים מן התורה (וראה להלן בפירוט הפסולים).
- א. מדברי הרמב"ם משמע שגם הפסולים שאם עלו לא ירדו, אין בהם מעילה מדאורייתא (עפ"י כס"מ מעילה ג, א; לחם משנה פסוה"מ ג, ז; ועוד). ויש סוברים בדעת הרמב"ם שמועלים מדאורייתא (לקוטי הלכות. וכפשוטו הסוגיא. וכן משמע בתוס' בכ"מ ובשטמ"ק ובערוך (ערך מעל), שלפי מה דקיי"ל כרב יוסף, יש מעילה דאורייתא בקדשים שנעשו בפסול ומביא חומש ואשם. וכן בפי"מ להרמב"ם וברע"ב סתמו בפסולי מתניתין שיש בהם מעילה דאורייתא. וע' ל"ה).
- ב. כתב החזו"א (זבחים יט, 1): דוקא אם היה הפסול בשחיטה אין בהם מעילה דאורייתא, אבל אם היתה השחיטה כדינה, אעפ"י שאם עלו ירדו – מועלים מן התורה, ודינה להישרף בקודש דוקא.
- ג. כלל אמר רבי יהושע: כל שהיה לו שעת התר לכהנים, אעפ"י שנפסלה אחר כך ואסורה לכל אדם, כגון שנעשתה הזריקה בהכשר ואח"כ לן הבשר או נטמא או יצא – אין בו מעילה.
ואף לא מדרבנן (כן מבואר ברמב"ם מעילה ג, א). ואפילו תשלום קרן אין בהם. (ע' אבי עזרי (רביעאה) ריש הל' מעילה).
וראה בפירוט יתר להלן ה-ו.

ד. אמר עולא אמר רבי יוחנן: קדשים שמתו – יצאו מידי מעילה דבר תורה, אבל מדרבנן – מועלים בהם. דוקא בקדשי קדשים, אבל קדשים קלים שאף בחייהם אין בהם מעילה, לא גזרו בהם חכמים מעילה לאחר מיתה (קין אורה ד; הגר"ר בנגיס ח"ב נח, ז). ונראה שאין הדבר מוסכם; לדברי התוס' (יב ד"ה וכי) שנוי הדבר במחלוקת עולא ורב חסדא.

ואין חילוק בין אם מתו מיתת עצמם או ע"י שחיטה פסולה בפסול גמור שדינם אם עלו ירדו כנ"ל – כיון שנהנה מהם שוה פרוטה מעל. ואפילו לא פגם וחיסרם [שכל דבר שאינו עומד לדמיו – כגון קדשים שמתו שאינם נפדים להאכילם לכלבים – הנהנה ממנו מעל אעפ"י שלא חסרו].

ואולם חמש חטאות שדינן במיתה (– ולד חטאת, תמורת חטאת, מתו בעליה, נתכפרו בעליה, עברה שנתה), וכן במעות חטאת ההולכות לים המלח – אין בהם מעילה אף לא מדרבנן (רש"י ור"ג, עפ"י פשט הגמרא), לא בחייהם ולא לאחר מיתה, שאנשים בדלים מהם כבר בחייהם. ומכל מקום אסור להנות מהם.

א. אם נהנה מחטאות המתות, פטור מלשלם אפילו דמי הקרן שנהנה. (עפ"י רש"י כאן ותוס' יא: יב:). ויש אומרים שמשלם קרבן מדרבנן (עפ"י רש"י ור"ג להלן י: [וע' צאן קדשים כאן]; פרוש הראב"ד לתו"כ דיבורא דחובה כ). וע"ע להלן י-יא.

ב. יש סוברים שקדשים שמתו אסורים בהנאה מן התורה. ויש אומרים כן גם בחטאות המתות. ולכולי עלמא ישנו איסור 'לאו' דאורייתא באכילת חטאות המתות (כמבואר בבכורות טו).

ג. מבואר בגמרא להלן (יב). שרב חסדא חולק וסובר שקדשים שמתו יש בהם מעילה דאורייתא. אולם לפי פירוש אחד בראשונים לא נחלק אלא בקדשים קלים, ולפירוש האחר, חזר רב חסדא והודה לר' יוחנן (ע"ש ברש"י ותוס'). וע"ע בית ישי ככ ד"ה ומה שפסק).

ד. קדשי בדק הבית שמתו – מבואר בגמרא להלן (טו). שיש בהם מעילה דאורייתא. ויש סוברים להלכה להפך, שאף מעילה דרבנן אין בקדשי בדק הבית שמתו (ע' קין אורה שם ועוד).

ב. קדשי קדשים שנשחטו בדרום, ועלו על המזבח – האם ירדו ממנו אם לאו? ומה הדין בשאר פסולים?

קדשי קדשים שנשחטו בדרום ועלו על המזבח; לדעת ר' יהודה – ירדו. ולדעת ר' שמעון נחלקו אמוראים; רבה אמר ירדו ורב יוסף אמר לא ירדו. והשיבו על דברי רבה.

א. משמע מרש"י שמחלוקתם גם בשחט בצפון וקיבל דמן בדרום. ואולם מתוס' (ד"ה רבה וד"ה חדא, ועוד) ורבנו גרשום ניתן לדייק, שלא נחלקו אלא בנשחטו בדרום, שתחילת העבודה היתה בפסול. וצ"ע.

ב. בסוגיא בובחים (קכ). מבואר שרבי ינאי הסתפק בנידון זה שנחלקו בו רבה ורב יוסף. ואולם בסוגיא דלהלן מבואר שספקו של ר' ינאי שייך בין לרבה בין לרב יוסף.

בשאר פסולים; ר"ש אמר (ובחים פד) כל שפסולו בקודש, אם עלה לא ירד, וכל שאין פסולו בקודש, כגון טרפה רובע ונרבע וכו', אם עלה – ירד. נשחטה בלילה או שקבלו פסולים את דמה או שיצא הדם חוץ לקלעים; לר' שמעון – לא ירד. לר' יהודה – ירד. הקרבנות שדמם ניתן למעלה שנתנן למטה – אם עלו לא ירדו.

א. הרמב"ם (פסוה"מ ג, ו-ז) פסק הלכה כר' יהודה. ואעפ"כ פסק שקדשי קדשים שנשחטו בדרום – לא ירדו.

ב. קדשי קדשים ששחטם בדרום, האם טעונים שריפה כשאר פסולי המוקדשין שנפסלו בקודש, או קבורה; בחזו"א (ובחים יטו) כתב שלפי רבה שאם עלה ירד, נראה שאינה טעונה

שריפה אלא קבורה כשאר שחוט חוץ. ודוקא שנשחטו בדרום, אבל נשחטו בצפון אפילו נזרק
הדם בדרום – נשרפת. ובקהלות יעקב (פסחים לו) חכך בדבר. ויש שכתבו שאפילו לרבה טעונה
שריפה (עפ"י פירוש קדמון כ"י; חדושי ר' אריה לייב ח"ב כח).
ע"ע חילוקי דינים ושיטות, בזבחים פד-פה.

ג. מה בין מעילה דאורייתא למעילה דרבנן? מה בין מעילה דרבנן לאיסור הנאה דרבנן?

דין מעילה מדאורייתא – בתשלומי קרן וחומש ואשם. מעילה דרבנן – תשלום הקרן בלבד, ללא חומש
ואשם.

וכ"מ ברמב"ם מעילה א.ו. וצ"ע בפירוש הראב"ד לתורת כהנים, דיבורא דחובה כ.
יש דברים שאין בהם מעילה אף מדרבנן אלא שאין נהנים מהם, כגון חטאות המתות הנ"ל,
והנהגה אינו משלם כלום להקדש אלא איסורא בעלמא הוא (עפ"י רש"י; תוס' יב: ד"ה דמיו).

דף ג

ד. עולת במת יחיד (– שהוקדשה להישחט בבמת יחיד בשעת היתר הבמות) שהכניסו לעזרה או לבמת ציבור – מה דינה?
ומה הדין כשנשחטה שלא במקומה והעלוה על המזבח, התרד ממנו אם לאו?

עולת במת יחיד – אינה טעונה 'צפון' ולא תנופה ולא הגשה ולא 'ריח ניחוח', ואינה נפסלת ב'יוצא'.
הכניסו לפנים (כשהיא חיה תוס'). ורש"י בזבחים כתב שהכניסו לאחור שחיטה) – קלטוה מחיצות להחשב
כקרבת המיועד למזבח, ושוב נפסלת ב'יוצא' וטעונה 'צפון' וכו'. כן אמר רבי אלעזר. ואילו רמי בר חמא
(בשלהי זבחים) חולק וסובר שלא נשתנה דינה.

א. הלכה כר' אלעזר (חזון איש זבחים יט, לו).

ב. לפי הסוגיא בזבחים, נסתפק ר' זירא [אליבא דר' אלעזר] האם נפסלת ב'יוצא' או שמא כיון
שחזרה חזרה.

אם לאחר שנכנסה שחטוה בדרום והעלוה על המזבח (בשוגג או במזיד. רש"י) – נסתפק ר' אלעזר (י"ג: ר'
זירא. ובזבחים הגרסה: ר' ינאי) האם תרד אם לאו. ועלה ב'תיקו'. [ובארו כאן שספק זה שייך הן לרבה הן לרב
יוסף, כי י"ל כיון שהיא שלא כתיקנה שהרי הוקדשה לבמה ועתה היא בפנים, אפילו לרבה לא נפסלה
ולא תרד. או שמא להפך, כיון שאינה כתיקנה אפילו לרב יוסף לא נקלטה. ובזבחים (קכ). לגרסת רש"י. וע"ש
בתוס' תלו ספק זה במחלוקת רבה ורב יוסף (עפ"י חזו"א זבחים יט, לו). וע"ע בהגהות ר"א חבר בזבחים שם; ברכה"ז
ושפ"א שם].

יש שאינם גורסים 'ונפסלה', ומדובר שעלתה על המזבח ללא שארע בה פסול (ערש"י זבחים
שם; חזו"א שם).

דפים ג – ד

ה. א. האם ישנה תורת מעילה בקדשים שעבודותיהם נעשו במחשבת פיגול?
ב. השוחט את התודה במחשבת 'חוץ לזמנה' או 'חוץ למקומה' – האם קדש הלחם? האם יש בו מעילה?